

Тема: Час і вічність у повісті М.Коцюбинського «Дорогою ціною». Символічні образи у творі. Романтичність, мужність і сила волі української жінки Соломії.

Хід уроку

I Організаційний момент.

II Актуалізація опорних знань

Учитель. Ми вивчаємо прекрасний твір українського письменника М.Коцюбинського «Дорогою ціною». Щоб перевірити, як ви засвоїли зміст твору виконаємо літературний диктант

Літературний диктант «Пізнай героя за його висловлюванням» (Запишіть у зошити відповіді)

1. «Втечу... Піду за Дунай, може, там люди не пособачились...»
2. «Бунтар... гайдамака! Він мені людей баламутить!»
3. «... Тікаймо звідси, бо ті хлопці заб'ють нас, як мого дідуся в Умані».
4. «Ну, хай тебе боронить і хова од лихого мати божа... Прощай!»
5. « Не так мені страшно ляха, як злість бере на наших людей: застромив віл шию в ярмо та й байдуже йому, тягне, хоч ти що...»
6. « З живого шкуру здеру, чисто оббілюю... Я ж йому пригадаю, гайдамаці, Кодню...»
7. « За Дунай, у Січ із тобою... Приймаєш товариша чи не приймаєш?»
8. «Пропaday воно все пропадом... Піду і я світ за очі... Вже ж за тобою, хоч серцеві легше буде...»
9. «Шукай тепер, пане, парубка з молодницею... ніхто не бачив, лиш двох парубків стрічали».
10. « Хіба я боюся смерті? Сохрани Боже!... Пошли, господи, й завтра. Раз вмирати – не двічі. Вмер – і край, більш не встанеш».
11. « Бодай ти, запалася, треклята країно, з твоїми порядками!...»
12. « Як живий буду, землю оратиму, рибальством житиму... все ж краще на волі, ніж під паном...»

III. Мотивація навчальної діяльності, оголошення теми і мети уроку.

Михайло Коцюбинський – великий майстер слова. У невеликому за обсягом творі він зумів розкрити широку панораму життя народу, охопити великий період часу. Сьогодні на уроці ми поговоримо про час і вічність у повісті; охарактеризуємо образ Соломії

IV Вивчення нового матеріалу.

1. Бесіда з учнями про поняття часу і вічності в творі

Пригадайте, з яких слів розпочиналася повість «Дорогою ціною»? («Діялось це в тридцятих роках минулого століття»). Як вони вплинули на вас? (Зрозуміли, що розповідь буде йти про події минулих років, причини яких потрібно було шукати в історії нашої держави). Справді, письменник звернувся до минулих часів, зміг перенести і читача в них. А якими ж словами він розпочав епілог повісті? («Чимало води утекло в Дунаї з того часу») Які відчуття вони викликали? (Відчуття плинності життя, його перетворюючої сили). Бачимо, що авторові вдалося створити своєрідний часовий простір, наснажений бурхливими подіями, які мали вирішальне значення в житті героїв. Остап та Соломія – справжні борці проти насильства та неволі. Водночас вони постали перед нами як часточка неохопного світу, що живе за своїми законами зміни часу, людей. Однак подвиг героїв залишився жити у вічності. А що ж таке вічність – вдома ви мали з'ясувати для себе це питання за тлумачним словником? (Вічність – 1. Плин часу, що не має початку й кінця. 2. Про дуже довгий час, віки. // Пам'ять про когось у віках).

2. Символічні образи вітру і туману. (Запишіть у зошити образи-символи)

Символічне навантаження несе образ **вітру**. («Що не кажіть, а він живий, той вітер. Він летить іздалеку, понад тихими селами, і забирає по дорозі, всичує в себе і тишу села, і клекіт міста, шемрання темного лісу, дзюрчання вод і дзвін стиглого колоса. Він несе в собі гомін землі, від тихого бриніння мушки до гуркоту грому, від скритого зітхання серця до крику смертельної розпуки»). Символічний образ вітру ніби продовжує образ космічного польоту. І в цьому космічному вихорі десь загубилися і долі, і кохання двох невмираючих сердець – Остапа і Соломії. Такий романтичний, піднесений образ природи підсумовує розповідь про трагічне кохання. Так у творі вимальовується і образ часу та вічності. У народній творчості **вітер – символ волі**. Тож як ви думаєте, з якою метою письменник в епілозі змальовує цю могутню стихію? (Щоб підкреслити, що Остап на все життя зберіг любов до волі. Остап живе «серед розлогих просторів», «в царстві вітру, який «несе в собі весь гомін землі... від скритого зітхання серця до крику смертельної розпуки. Треба тільки уміти слухати»).

Туман – ще один символічний образ твору. Які асоціації викликає у вас туман як природне явище? (*Непрозорий, неясний, тьмянний, перешкоди, нечіткий, невиразний*). Спробуйте на основі цих асоціацій витлумачити символіку образу туману. (Можна говорити про те, що **туман символізує** *безперспективність, невідомість, складність шляху*, який обрали герої повісті. Як світло де-не-де блимало крізь млу туману, так їхня надія пробивалася через морок сумних думок).

3. Характеристика Соломії.

Робота із схемою « Засоби творення художнього образу»

1. Портретна характеристика.
2. Внутрішній світ (думки, переживання).
3. Вчинки героя, його поведінка.
4. Світоглядні переконання.
5. Художні деталі.
6. Характеристика іншими персонажами.
7. Мова героя.
8. Ставлення автора до героя.

А) складання плану (колективно).

План

1. Соломія- яскравий, багатогранний, глибокий образ української літератури.
2. Зовнішність героїні.
3. Риси характеру Соломії:
 - А) мужність і відвага;
 - Б) вірність і самовідданість;
 - В) волелюбність і ненависть до гнобителів;
 - Г) любов до життя;
 - Д) здатність на самопожертву
 - Е) щирість і душевність;
 - Є) оптимістичність та енергійність.
 - Ж) трагічна доля героїні.
4. Моє ставлення до Соломії.

Б) зачитування цитат, уривків, які стосуються образу Соломії.

І. Осмислення учнями знань.

1. Характеристика Соломії (за планом і з виписаними цитатами)
2. Гронування до образу Соломії.
3. Складання сенкану про Соломію.

Сенкан

Соломія
Сильна, ніжна, віддана
Бореться, кохає, гине
Головна героїня повісті М.Коцюбинського
Борець.

ІІ. Домашнє завдання

1. Скласти план до характеристики Остапа.
2. Виписати художні засоби твору.
3. Повторити відомості з теорії літератури: *епос, романтико – пригодницька повість*.